

UNIVERSITATEA COOPERATIST-COMERCIALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 336.64:334.43(043.2)

SANDUȚA Tatiana

**PERFEȚIONAREA MECANISMULUI FINANCIAR ÎN
ÎNȚREPRINDERILE DIN SISTEMUL COOPERĂȚIEI
DE CONSUM DIN REPUBLICA MOLDOVA**

Specialitatea 522.01. *Finanțe*

Autoreferatul tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei „Finanțe și Bănci”
a Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova

Conducător științific:

GANEA Victoria, doctor în habilitat în științe economice, profesor universitar,
specialitatea 522.01. *Finanțe*

Referenți oficiali:

DOGA-MÎRZAC Mariana, doctor habilitat în științe economice, conferențiar universitar
BUȘMACHIU Eugenia, doctor în științe economice, conferențiar universitar

Componența Consiliului științific specializat:

COBZARI Ludmila, președinte, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar
ZUGRAV Inga, secretar științific, doctor în economie
ULIAN Galina, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar
MANOLE Tatiana, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar
LITVIN Aurelia, doctor habilitat în științe economice, conferențiar universitar
MAXIM Ion, doctor habilitat în științe economice, conferențiar universitar

Sușinerea tezei va avea loc la 02 septembrie 2016, ora 14.00, în ședința Consiliului științific specializat D 37. 522.01 – 01 din cadrul Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova, pe adresa: MD-2001, mun. Chișinău, bd. I. Gagarin 8, Sala Senatului.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la biblioteca Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expedit la 31 mai 2016.

Secretar științific

al Consiliului științific specializat,
doctor în economie, conf. univ.

ZUGRAV Inga

Conducător științific:

doctor habilitat în științe economice,
profesor universitar

GANEA Victoria

Autor:

SANDUȚA Tatiana

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Prin intermediul mecanismului financiar se constituie, repartizează și utilizează eficient fondurile bănești, în conformitate cu obiectivele economice ale agentului economic. Concomitent, acesta contribuie la succesiunea evidentă a reproducției, repartiției, circulației și utilizării profitului. Mecanismului financiar, pe de o parte, înglobează totalitatea fluxurilor financiare, monetare și de credit, care se formează la nivel de întreprindere. Pe de altă parte, contribuie la repartizarea și menținerea legăturilor de corespondență dintre diferite categorii de fonduri, astfel încât să se asigure echilibrul financiar.

Prin intermediul acestuia se execută controlul sistematic asupra întregii activități economice, inclusiv financiare, monetare și de credit. În particular, mecanismul financiar menține controlul asupra constituirii și utilizării eficiente a resurselor la nivelul întreprinderilor și organizațiilor cooperatției de consum. Caracterul definitoriu al cooperatției rezidă în capacitatea de a efectua un anumit lucru în comun datorită faptului că, pentru fiecare individ în parte sunt mult mai avantajoase activitățile în cooperare decât utilizând doar mijloacele proprii disponibile.

Dintotdeauna, cooperativele de consum au reprezentat o alternativă viabilă pentru promovarea intereselor economice mai ales ale păturilor dezavantajate ale populației. De-a lungul evoluției sale, cooperatția a fost generată de cauze economice politice și sociale care au contribuit la formarea doctrinei cooperatiste ca un ansamblu de idei, principii, valori și soluții prin care se interpretează, apreciază și orientează realitatea economică și socială într-un mod specific. În mod particular, cooperativele aplica o metoda speciala de distribuire a produsului social: fiecăruia în raport cu participarea la obținerea lui, ceea ce are menirea să realizeze o cât mai echilibrată repartitie a veniturilor. Profitul obținut este restituit, atât producătorului, cât și consumatorului, în proporția în care aceștia au colaborat la realizarea lui, în funcție de tipul cooperativei, dividendul repartizat luând forma primei de consum, producție sau de muncă.

În acest context, menționăm că cooperatția de consum din Republica Moldova, există deja de aproape un secol și jumătate și reprezintă un sistem numeros dar bine organizat, cu impact nu doar economic, dar și social. Spre deosebire de alte forme de activitate, economia cooperatției de consum are un pronunțat caracter social. Cooperatția de consum și-a extins încontinuu domeniile sale de activitate, devenind multisectorială și permanent și-a dezvoltat propria infrastructură. Pornind de la servicii comerciale de asigurare a membrilor săi cu mărfuri, preponderent de prima necesitate, cooperatția de consum din

republică a ajuns să presteze activități de comerț cu amănuntul și angro; de achiziționare a produselor agricole de origine animalieră și de altă natură de la populație; de condiționare și de procesare a produselor agricole; de transport; de prestări servicii, inclusiv de piață, de alimentație publică, educaționale etc.

Implementarea și dezvoltarea relațiilor de piață care au favorizat apariția și dezvoltarea concurenței, au avut un impact nefast asupra cooperății naționale care s-a manifestat prin reducerea dimensiunilor sectorului cooperatist și descreșterea drastică a indicatorilor activității economice. Tendințele de dezvoltare a cooperății de consum în condițiile pieței concurențiale, confirmă faptul că aceasta are nevoie de reforme și susținere pentru a redeveni un sistem stabil, durabil care se va manifesta cu duritate în fața factorilor de risc externi și interni.

În acest context, tema de cercetare este de o actualitate și importanță majoră, deoarece prin perfecționarea mecanismului financiar din cadrul întreprinderilor cooperății de consum, se poate asigura o creștere economică a entităților economice și întregului sistem cooperatist, fapt ce ar conduce la satisfacerea necesităților membrilor cooperatori și ale populației rurale.

Gradul de studiere a temei de cercetare. Interesul științific al cercetătorilor vis-à-vis de mecanismul financiar a demarat odată cu semnalarea primelor perturbații economico-financiare ale trecerii la relațiile de piață. Astfel, ținând cont de complexitatea temei de cercetare, investigațiile au făcut posibilă aprecierea cantitativă și calitativă, precum și valoarea incontestabilă a literaturii științifice consacrată aspectelor teoretice și practice ale mecanismului financiar în întreprinderile cooperății de consum. Sub acest aspect, au fost studiate rezultatele cercetărilor, aferente mecanismului financiar al întreprinderii, analizei și evaluării a activității acesteia, or la baza cercetării în cauză au fost puse lucrările mai multor autori din Republica Moldova, România, Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Federația Rusă etc. În acest ultim sens, vedem autorii: Black F., Sholes M., Markowitz H., Sharp W., Williamson O., Friedman M., Savage L., Halpern P., Weston F., Brigham E., Breily R., Mayers S., Vintilă G., Brezeanu P. Stancu I., Kovaliov V. și alții. De asemenea, un interes deosebit îl constituie conceptele și ideile expuse în lucrările economiștilor autohtoni: Șavga L, Cobzari L., Botnari N., Fuior E., Ganea V., Ulian G., Maxim I., Secrieru A., Doga-Mîrzac M., Bușmachi E., Cușnir C., Zugrav I., Mîrzac V. etc.

Scopul lucrării constă în dezvoltarea fundamentelor teoretico-metodologice și aplicative a mecanismului financiar, utilitatea lui pentru întreprinderile din sistemul cooperății de consum prin optimizarea situației economico-financiare a entităților respective din Republica Moldova.

Pentru realizarea acestui scop, vom urmări îndeplinirea următoarelor **obiective**:

- investigarea fundamentelor teoretico-metodologice a funcționării mecanismului financiar în cadrul sistemului cooperăției de consum;
- stabilirea metodelor de analiză, instrumentelor și pîrghiilor mecanismului financiar utilizate pentru organizarea activității profitabile și gestiunea întreprinderilor;
- identificarea factorilor, obstacolelor și perspectivelor de extindere a activității economico-financiare a unităților din sistemul cooperăției de consum prin utilizarea diagnosticului financiar;
- evaluarea oportunităților de aplicare a bugetării activității entităților cooperăției de consum ca instrument al mecanismului financiar;
- realizarea studiului comparativ al practicilor internaționale privind funcționarea cooperativelor de credit ca posibilitate de optimizarea a mecanismului financiar;
- formularea direcțiilor de perfecționare și căilor de sporire a eficienței mecanismului financiar din sistemul cooperăției de consum.

Obiectul cercetării este reprezentat prin sistemul cooperăției de consum din Republica Moldova, întreprinderile și organizațiile cooperatiste, Uniunea Cooperativelor de Consum din or. Srașeni, Universalcoop din Anenii Noi, Ucoop din or. Florești.

Noutatea și originalitatea științifică a tezei cuprinde următoarele elemente:

- ✓ sinteza și aprofundarea științifică a abordărilor teoretice privind conceptul de mecanism financiar aferent întreprinderilor din sistemul cooperăției de consum;
- ✓ stabilirea dependenței dintre eficiența utilizării metodelor financiare ca parte componentă a mecanismului financiar și rezultatele financiare înregistrate de întreprinderea cooperatistă;
- ✓ argumentarea aplicării mecanismului bugetării în cadrul sistemului cooperatist prin intermediul bugetelor și strategiilor de planificare;
- ✓ elaborarea și implementarea modelului econometric privind prognozarea rezultatelor activității economico financiare la nivelul sistemului cooperăției de consum sub influența factorilor exogeni determinați la nivelul micro și macroeconomic;
- ✓ elucidarea și argumentarea modelului algoritmic de analiză a strategiilor investiționale ce poate fi implementat în cadrul sistemului cooperăției de consum.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în perfecționarea mecanismului financiar în întreprinderile din sistemul cooperăției de consum bazat pe

aplicarea modelului algoritmic de analiză a strategiilor investiționale, bugetare și dezvoltarea cooperativelor de credit ca posibilitate de optimizarea a mecanismului financiar.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei rezidă în

- ✓ identificarea posibilităților optimale de perfecționare a mecanismului financiar în cadrul întreprinderilor din sistemul cooperației de consum la etapa actuală;
- ✓ implementarea metodelor de planificare strategică și bugetarea activității în cadrul entităților cooperației de consum;
- ✓ utilizarea modelului econometric pentru evaluarea eficienței și prognozării activității entităților în cadrul sistemului cooperației de consum;
- ✓ determinarea direcțiilor principale de funcționare a cooperativelor de credit și stabilirea formei organizatorice de activitate în concordanță cu legislația în vigoare;
- ✓ aplicarea sistemului de control bugetar la toate nivelurile sistemului cooperatist, în toate domeniile de activitate, pe toate segmentele apariției costurilor și cheltuielilor.

Aprobarea rezultatelor științifice: ideile principale și rezultatele de bază ale tezei au fost prezentate și raportate la diverse conferințe științifico-practice, seminariile și forumurile internaționale: Simpozionul științific internațional. Realizări și tendințe în implementarea mecanismelor economiei concurențiale. Chișinău, UCCM, 2000; Conferința Științifică Internațională "Tehnologii moderne. Calitate. Restructurare", Chișinău, UTM, 2001; Conferința Științifică Internațională. Racordarea sistemului financiar la exigențele integrării europene, Chișinău, ASEM, 2004; Conferința științifică internațională România – exigențe în procesul dezvoltării, din perspectiva integrării în anul 2007, Sibiu, 2004; Международная Научно-практическая Конференция. Економічна теорія: сучасна парадигма та її еволюція на порозі ХХІ століття. Київ, 2000; Международная научная конференция. Место и роль кооперативного движения в свете новых социально-экономических тенденций Караганда, 2001; Международная научная конференция. Кооперация России: приоритеты развития. Москва, 2009; Международная научно-практическая конференция Экономический рост Республики Беларусь: глобализация, инновационность, устойчивость. Минск, 2010; Международная научная конференция. Проблемы обеспечения экономической безопасности. Энгельс, 2010; Международная научно-практическая конференция «Современное состояние и тенденции развития финансово-кредитных систем в условиях глобализации экономики», Гомель, 2012. Rezultatele cercetării au fost raportate la 10 Conferințe Internaționale practico-științifice. La tematica studiului de disertație sunt publicate peste 20 lucrări științifice cu volum total de circa 11 c.a.

Suportul metodologic și teoretico-științific al cercetării îl constituie conceptele de bază ale teoriei financiare și economice, actele legislative ale Republicii Moldova și actele normative elaborate și adoptate de organele de conducere ale cooperăției de consum, Programului național de dezvoltare a cooperăției de consum pentru anii 2013-2015, Strategia de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, Strategia de dezvoltare a comerțului interior în Republica Moldova pentru anii 2014-2020, prioritățile de dezvoltare social-economică a Republicii Moldova stabilite în strategii și programe naționale, Programul Național „Satul Moldovenesc”, Programul Național de Dezvoltare, Planul de acțiuni Republica Moldova – UE.

Ca **suport informațional**, au fost folosite datele statistice oferite de Departamentul Statistică și Sociologie al Republicii Moldova, materialele statistice și rapoartele financiare prezentate la MOLDCOOP de către întreprinderile și organizațiile cooperăției de consum și documentele financiar-contabile ale entităților analizate.

Metodologia aplicată în lucrare. Scopul și sarcinile formulate au determinat utilizarea diverselor metode, precum procedeele și instrumentele de cunoaștere științifică a proceselor economice, precum: analiza logică și comparativă, metoda grupării, elementele statisticii matematice, modelarea economico-matematică, metodele grafico-analitice pentru prezentarea rezultatelor cercetării.

Implementarea rezultatelor. Rezultatele cercetărilor efectuate, concluziile și recomandările specificate în lucrare au fost recepționate și implementate de către Uniunea Raională a Cooperativelor de Consum Urecoop din or. Strășeni, Cooperativa de Consum din Persecina, SC ORTRALEX VM SRL și SC PARTENER COM SERVICE SRL., etc., precum și în activitatea didactică din cadrul Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova, fiind confirmate prin acte de implementare.

Structura și conținutul lucrării. Conform scopului și obiectivelor stabilite în teza de doctorat, aceasta este concepută cu următoarea structură: adnotare, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, anexe, declarația privind asumarea răspunderii, curriculum vitae.

În *Introducere*, sunt argumentate actualitatea, importanța, necesitatea și gradul de studiere ale temei de cercetare. Este formulat scopul cercetării și sunt stabilite obiectivele acesteia, este determinat suportul teoretico-metodologic, suportul informațional. Sunt expuse elementele care formează noutatea științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, este prezentat conținutul succint al lucrării, aprobarea și implementarea rezultatelor cercetării, gradul de studiere a temei de cercetare, cuvinte-cheie.

În Capitolul unu cu titlul *Repere teoretico-conceptuale privind mecanismul financiar al întreprinderii* conține abordări teoretico-conceptuale privind noțiunea de mecanism financiar la nivelul agenților economici, principiile de funcționare, rolul, conținutul, structura. Este reflectată esența și structura mecanismului financiar în entitățile din cadrul sistemului cooperăției de consum din Republica Moldova, modul de organizarea a activității entităților sistemului cooperatist. Sunt redată metodele principale de gestiune a resurselor financiare, de metode de analiză și planificare. Se atrage atenția asupra studierii mecanismului bugetării în cadrul întreprinderilor, structura bugetelor, misiunea, etapele bugetării.

Capitolul doi cu titlul *Estimarea activității economico-financiare a întreprinderilor cooperăției de consum din Republica Moldova* conține studierea și analiza activității sistemului cooperăției de consum din Republica Moldova, ca obiect de modelare, cu evidențierea principalelor direcții de activitate, principiilor de funcționare și rolul în cadrul economiei naționale. În baza informației din rapoartele financiare pe anii 2008 – 2014, a fost efectuată analiza activității economico-financiare a entităților cooperăției de consum în baza datelor Uniunii Cooperativelor de Consum din or. Srășeni, Universalcoop din Anenii Noi, Ucoop din or. Florești, este prezentată dinamica principalelor indicatori ce caracterizează activitatea întreprinderilor și organizațiilor și a întregului sistem cooperatist.

Capitolul trei cu denumirea *Perfecționarea mecanismului financiar în cadrul întreprinderilor sistemului cooperatist din Republica Moldova*, conține aspectele referitoare la elaborarea strategii cu privire la direcțiile de dezvoltare a întreprinderilor sistemului cooperăției de consum, aplicarea modelului econometric de prognozare a activității sistemului cooperăției de consum din Republica Moldova, argumentarea necesității aplicării mecanismului bugetării și planificării financiare în cadrul întreprinderilor cooperăției de consum din Republica Moldova, prioritățile dezvoltării cooperăției de credit pe plan național. Sunt redată principiile elaborării bugetelor la nivelul sistemului cooperatist, mecanismul și etapele de realizare.

În compartimentul *Concluzii generale și recomandări*, este înglobată sinteza rezultatelor cercetărilor efectuate care, în opinia autorului, vor contribui la fundamentarea științifică a direcțiilor de perfecționare a mecanismului financiar în întreprinderile sistemului cooperăției de consum prin bugetarea și planificarea strategică a activității. Totodată sunt menționate și argumentate prioritățile inițierii activității cooperativelor de credit în cadrul sistemului cooperatist sub formă de asociații de economii și împrumut.

Cuvintele-cheie: mecanism financiar, evaluarea financiară, cooperăția de consum, diagnostic financiar, organizația cooperatistă, membru cooperatist, mecanism de gestiune,

planificarea strategică, mecanismul bugetării, sistemul de control, cooperația de credit, asociația de economii și împrumut.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul unu al tezei de doctorat cu titlul *Repere teoretico-conceptuale privind mecanismul financiar al întreprinderii* pune accentul pe aspectul conceptual privind noțiunea de mecanism financiar la nivelul entităților economice, prin prisma principiilor de funcționare, rolul, conținutul, structura. Astfel, mecanismul financiar este determinat de natura economică a relațiilor de producție, de complexitatea acestor relații, de nivelul de dezvoltare al forțelor de producție, de instrumentele financiare și bancare, de condițiile în care se desfășoară procesul reproducției sociale, precum și de factorii morali-publici care acționează în societatea noastră. Mecanismul financiar reprezintă un sistem complex și dinamic de conducere, organizare și utilizare eficientă a resurselor materiale, de muncă și bănești ale întregii societăți. El are o sferă de aplicare largă, cuprinzând practic întregul sistem de conducere a agenților economici, a instituțiilor publice și a autorităților administrativ-teritoriale, toate măsurile, instrumentele și normele economico-financiare.

Considerăm că mecanismul financiar necesită a fi organizat și utilizat astfel, încât să impulsioneze desfășurarea unor activități raționale prin asigurarea rentabilității, eficienței, lichidității și înlăturării riscurilor, precum și satisfacerea necesităților de consum productiv și neproductiv, întreținerii unui sistem normal de interese și stimulente. De aceea, în cadrul gestiunii financiare trebuie să fie acordată o atenție majoră, nu doar formării sau colectării de capitaluri, ci și deciziilor cu impact, precum și stabilirii unei politici de echilibru, de rezultate și creștere economică.

Totodată el cuprinde modalitățile de determinare, comensurare și impulsione a dezvoltării economice, cu ajutorul cărora se constituie și se gestionează fondurile întreprinderii.

În opinia autorului *mecanismul financiar la nivelul sistemului cooperației de consum* întrunește totalitatea proceselor de reglare a activității financiare și constituie un sistem complex care include următoarele componente:

- modalitatea de constituire a capitalului statutar, care este format din cote părți achitate de coasociații, membrii cooperatori;
- principiile de gestiune a entităților, modul de organizare, având în vedere structura complexă a sistemului cooperației de consum;
- formele legăturilor dintre subdiviziunile sistemului cooperatist;

➤relațiile de piață și planul în baza căruia se estimează alocarea de resurse de echilibrare a bilanțelor materiale;

➤instrumentele economice, financiare și metodele de administrare;

➤sistemul informațional, procedeele privind adoptarea deciziilor, controlul, analiza, evaluarea rezultatelor, corectarea evoluției potrivit noilor condiții, efectuate în baza rapoartelor financiare;

➤modalitățile adaptării mecanismului economic și financiar la noile condiții interne și externe, prin aplicarea noilor instrumente ale mecanismului financiar, ținând cont de influența indicatorilor macroeconomici.

Având în vedere că mecanismul financiar este format ca un sistem de forme de existență, metode și mijloace de organizare a activității întreprinderii, acesta cuprinde unitatea organică a mecanismelor: planificarea economică, gestiunea economico-financiară, autofinanțarea etc. Deci, constatăm că sistemul cooperăției de consum are un mecanism financiar deosebit, or, cooperativele sunt asociații economice private, de persoane, cu drepturi și datorii egale, indiferent de aportul lor social, unite pe baza liberului consimțământ și a inițiativei particulare, în vederea satisfacerii anumitor nevoi (de producție, de valorificare a produselor muncii, de credit, de consum etc.) în condiții mult mai bune decât ar putea o face în mod izolat.

Astfel, cooperativele de consum aplica o modalitate specifică a mecanismului financiar de distribuire a produsului social: fiecăruia în raport cu participarea la obținerea lui, ceea ce are menirea să realizeze o cât mai echilibrată repartiție a veniturilor, profitul obținut se întoarce la cei de unde provine, fiindu-le restituit, atât producătorului, cât și consumatorului, în proporția în care aceștia au colaborat la realizarea lui, în funcție de tipul cooperativei, dividendul repartizat luând forma primei de consum, producție sau de muncă.

În prezent, există o gamă foarte largă de metode și tehnici de realizare a analizei financiare. Selectarea acestora este influențată de menirea analizei și urmează să facă față scopurilor și obiectivelor pe care le urmărește întreprinderea. Reieșind din aceasta, poate fi executată o grupare a metodelor existente în funcție de tipurile acestora și laturile fundamentale ale cunoașterii – latura calitativă și latura cantitativă.

În cercetarea efectuată, urmărirea în dinamică a evoluției patrimoniului și studiul stării financiare a cooperăției de consum, cât și al unităților din sistem, pe perioada 2008-2014 este realizată în baza bilanțului consolidat și în baza informației financiare a Uniunii Centrale a Cooperativelor de Consum din Republica Moldova „MOLDCOOP”și uniunilor teritoriale UniversalCOOP din or. Anenii Noi, UCOOP din or. Florești, URECOOP din or. Strășeni.

Esențial este ca eficiența utilizării capitalului să fie suficient de înaltă, astfel încât, din profitul rămas după acoperirea costului capitalului, să se asigure dezvoltarea întreprinderii.

Volumul producției industriale, în prețuri curente, în perioada de referință a însumat 60774,5 mii lei sau 103,2 % față de anul precedent. Organizațiile cooperatiste au produs mărfuri în valoare de 45695,3 mii lei ori 97,4%. Ponderea acestora pe total sistem a constituit 75,2% în raport cu 79,7% în 2013 (vezi fig. 1).

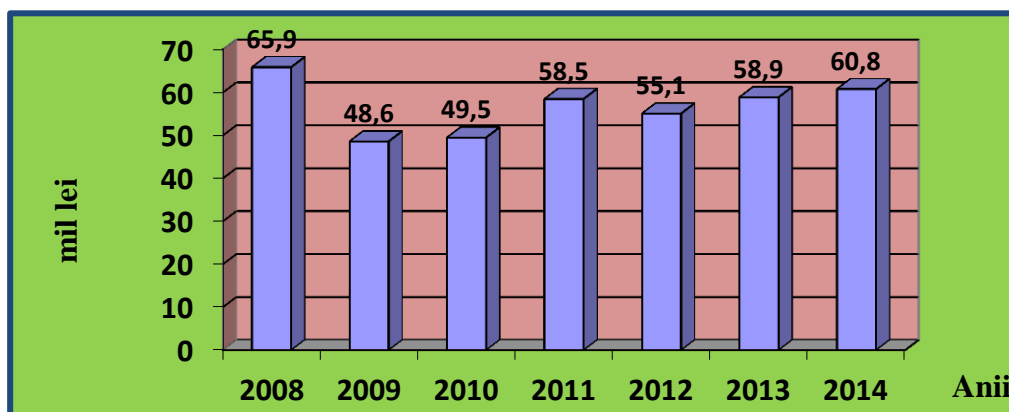

Fig. 1. Dinamica producției industriale în cadrul sistemului cooperatist, mil lei

Sursa: elaborat de autor în baza rapoartelor cooperației de consum

Întreprinderile proprii Moldcoop au fabricat produse în sumă de 15079,2 mii lei ori 126,0%. Ponderea acestora pe total cooperația de consum a fost de 24,8% și 20,3% corespunzător. Volume impunătoare au realizat Urecoop Strășeni 19284,6 mii lei sau 31,7% din totalul pe sistem, Ucoop Căușeni – 8787,8 mii lei ori 14,5%, Prodcoop Chișinău 6408,6 mii lei sau 10,5%, Ucoop Fălești 4698,3 mii lei ori 7,7%, Universalcoop Anenii Noi – 2552,0 mii lei sau 4,2%, Gagauzcoop – 2323,8 mii lei ori 3,8%, Colprodcoop Orhei – 2287,6 mii lei sau 3,8%, etc. Creșteri față de anul 2013 au înregistrat Consumcoop Cimișlia – de 3,3 ori, Universcoop Dondușeni – 119,7%, Umecoop – 106,6%, Recoop – 102,8%, Hîncoop – 102,4%, etc. Inferior față de media pe sistem au activat Niscoop – 92,8%, Ucoop Ungheni – 92,7%, Universcoop Rîșcani – 88,2%, Panifcoop Glodeni – 85,2%, Sîngerei – 81,2%, Universalcoop Cahul – 79,1%, Colprodcoop Sîngerei – 19,5%, Universcoop Cimișlia – 11,7%, și alții.

În perioada de referință pe total Moldcoop s-au fabricat 5160,8 tone pâine și specialități de panificație sau 94,5% (inclusiv organizațiile cooperatiste – 4838,3 tone ori 96,1%); produse de cofetărie patiserie – 224,2 tone sau 109,5% (206,0 tone și 111,1% corespunzător). Carne și derivate s-au produs 122,7 tone ori 155,3%, inclusiv de către întreprinderi proprii Moldcoop -119,0 tone sau 154,7%. Cantități semnificative de pâine și

specialități de panificație au fabricat Urecoop Strășeni – 2161,2 tone sau 41,9 % din totalul pe sistem, Ucoop Căușeni 862,1 tone ori 16,7%, Fălești – 535,2 tone sau 10,4%, Universalcoop Anenii Noi – 296,0 tone ori 5,7%, Gagauzcoop – 254,3 tone sau 4,9% ș.a. Prognoza anuală în domeniul respectiv a fost îndeplinită cu 103,1%. De menționat că producția mezelurilor, făinei, crupelor și uleiurilor vegetale a înregistrat anumite progrese.

Volumul total de prestări servicii în anul 2014 a constituit 150346,6 mii lei ori 106,5% față de anul 2013 (vezi fig. 2.)

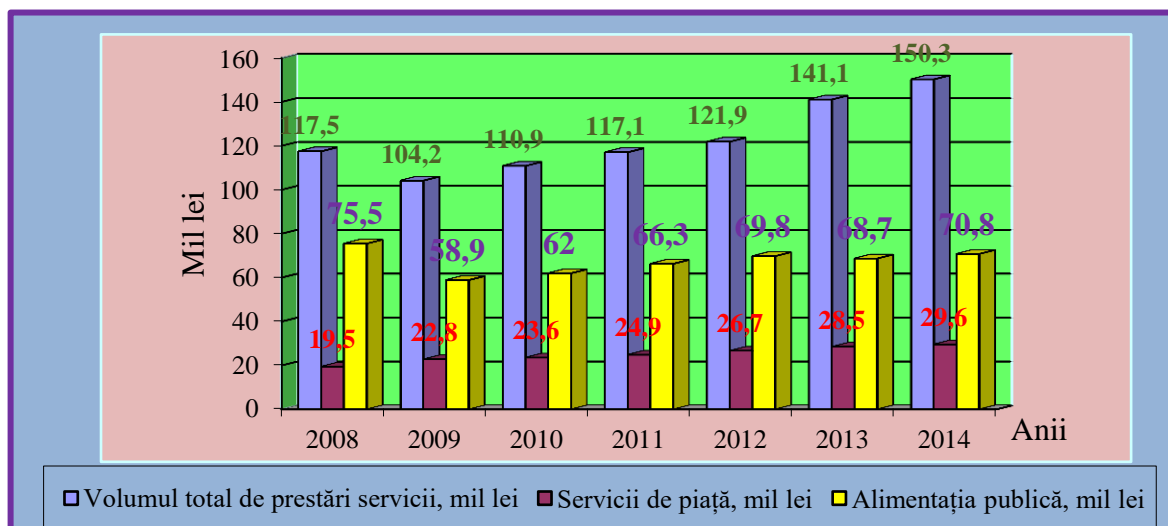

Fig. 2. Dinamica volumului total de prestări servicii în cadrul sistemului cooperatist, mil lei

Sursa: elaborat de autor în baza rapoartelor cooperației de consum

Alimentației publice i-a revenit 70834,0 mii lei ori 47,1%, serviciilor de piață – 29630,9 mii lei sau 19,7%, serviciilor de învățământ – 15515,8 mii lei sau 10,3%. Organizațiile cooperatiste au prestat servicii de alimentație publică în sumă de 56104,5 mii lei ori 99,3% comparativ cu anul 2013. Ponderea indicatorului vizat întotdeauna de servicii pe sistem a fost de 79,2%. Întreprinderile proprii Moldcoop au participat în acest domeniu cu 14729,5 mii lei ori 103,3%. Coopalimentara Chișinău a prestat servicii de alimentație publică, cifrându-se la 8713,2 mii lei ori 12,3%, Ucoop Florești – 7289,9 mii lei sau 10,3%, Urecoop Strășeni – 6572,2 mii lei sau 9,3 %, Consumcoop Chișinău – 5099,5 mii lei ori 7,2%, Ucoop Căușeni – 4422,5 mii lei ori 6,2%, Hîncoop – 3890,0 mii lei sau 5,5%; Ucoop Călărași – 3667,1 mii lei ori 5,2%, Universalcoop Anenii Noi – 3299,0 mii lei sau 4,7%, ș.a. Volumul total al acestor entități în anul 2014 a constituit 60,6% ori 42953,4 mii lei.

Conform datelor referitoare la activitatea sistemului cooperatist volumul vânzărilor cu amănuntul în anul 2014 a însumat 796,7 mil lei sau 102,5 % față de 2013. În anul 2013 acest indicator a constituit 777,3 mil lei și a reflectat o creștere cu 105,7% în comparație cu anul

2012 sau cu 42,5 mil lei. Această tendință de creștere se observă pe parcursul perioadei 2009 – 2014, iar comparând cu anul 2008 observăm o scădere bruscă a volumului vânzărilor cu amănuntul (figura 3).

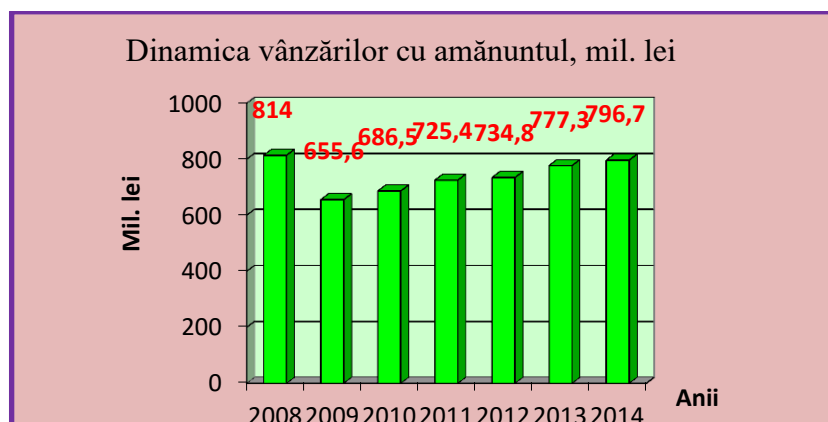

Fig. 3. Dinamica vânzărilor cu amănuntul în cadrul sistemului cooperatist, mil lei

Sursa: elaborat de autor în baza rapoartelor cooperației de consum

Or, în baza analizei efectuate, concretizăm că analiza și evaluarea financiară constituie un instrument managerial, care contribuie la cunoașterea situației activității financiare a întreprinderii, a factorilor și cauzelor de influență, asigurând, în același timp, un nivel oportun de stabilitate.

Metodele analizei financiare se manifestă ca un instrument real folosit pentru gestionarea întreprinderii, care permit managerilor să pătrundă în sensul fenomenelor cercetate, să formuleze cele mai juste concluzii care rezultă din această cercetare și care să fie valorificate pentru elaborarea diferitor alternative strategice.

Astfel că stabilind diagnosticul financiar, putem aprecia evoluția potențialului economic și determina capacitatea întreprinderilor cooperatiste de a evita falimentul. Pentru acest scop, e necesară elaborarea unui sistem de principii de estimare a structurii nesatisfăcătoare a bilanțului contabil și elaborarea unui diagnostic al contului de profit și pierderi. Diagnosticul situației financiare a agentului economic oferă posibilitatea de a studia: dacă acesta dispune de volumul necesar de mijloace pentru a face față angajamentelor asumate, cât de rapid mijloacele, investite în active, se transformă în mijloace bănești și care este eficiența folosirii patrimoniului, precum și starea când întreprinderea e în pericol de să-și piardă competitivitatea și să devină insolubilă. Diagnosticul activității agentului economic se caracterizează din punct de vedere al volumului capitalului, mărimii activelor, lichidității, eficienței ș. a.

Având în vedere situația financiară a entităților cooperatiste, și anume indicatorii profitabilității, capitalului permanent și propriu, putem determina rentabilitatea economică și financiară, ca factori determinați ai eficienței utilizării mijloacelor materiale și financiare ale întreprinderii, prevăzute în vederea desfășurării activității sale și capacității întreprinderii de a utiliza capitalul propriu sau de a realiza profit net prin capitalurile proprii angajate în activitatea sa.

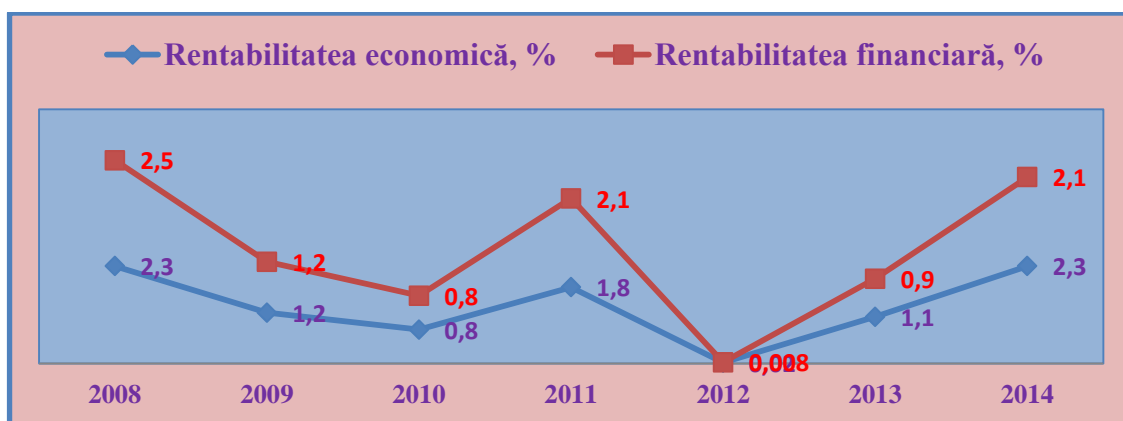

Fig. 4. Rentabilitatea financiară și economică în sistemul cooperatist, %

Sursa: elaborat de autor în baza rapoartelor cooperației de consum

Pe parcursul anilor de activitate indicatorii rentabilității economice și financiare au oscilat în diminuare, motivată de diminuarea profitului până la impozitare și respectiv profitului net și sporirii datoriilor pe termen lung și capitalului propriu înregistrați de entitățile cooperatiste. În anul 2014 rentabilitatea economică și rentabilitatea financiară au atins nivelul anului 2008.

Analizând indicatorii gradului de îndatorare, a stabilității și autonomiei financiare în cadrul sistemului cooperației de consum determinați și prezentați în anexa 5 observăm situația (vezi tab. 1) că practic, se menține la același nivel pe parcursul perioadei date majoritatea indicatorilor.

Tabelul 1. Dinamica indicatorilor de îndatorare, a stabilității și autonomiei financiare în cadrul sistemului cooperației de consum pentru anii 2008 – 2014

	INDICATORI	Unit. măs.	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Rata de îndatorare globală	%	31,0	27,6	27,3	27,6	27,3	27,8	29,1
2.	Rata stabilității financiare	%	72,3	75,1	75,3	75,1	75,4	74,9	73,6
3.	Rata autonomiei financiare	%	69,0	72,4	72,7	72,4	72,7	72,2	70,9
4.	Rata autonomiei financiare la termen	%	95,4	96,4	96,5	96,4	96,5	96,3	96,3

Sursa: elaborat de autor în baza rapoartelor cooperației de consum

Astfel, *totalul mijloacelor circulante pe sistem*, conform situației de la 31.12.2014, a constituit 234925,5 mii lei, inclusiv al întreprinderilor proprii Moldcoop – 86036,7 mii lei ori 36,6 % din total sistem cooperatist. Mijloacele circulante proprii au totalizat 11889,5 mii lei, inclusiv al întreprinderilor proprii Moldcoop – 21326,2 mii lei. În organizațiile cooperatiste și întreprinderile acestora deficitul indicatorului respectiv a fost de 9436,7 mii lei.

Analizând indicatorii lichidității, menționăm o stabilitate a indicatorilor menționați dar sub mărimea optimă determinată și stabilită de savanții. Avînd în vedere diversitatea domeniilor de activitate în cadrul sistemului cooperației de consum și multitudinea întreprinderilor și organizațiilor cooperatiste putem concluziona că mărime indicatorilor lichidității este la un nivel satisfăcător în întregime pe sistem. Modificarea indicatorilor rezultă din devierea mărimii disponibilităților bănești înregistrați în raportul financiar, din modificarea mărimii activelor circulante și componenteii lor stocuri de mărfuri și materiale și modificării valorii datoriilor pe termen scurt înregistrată pe parcursul anilor de activitate a sistemului cooperatist, care au fost luate în calcul.

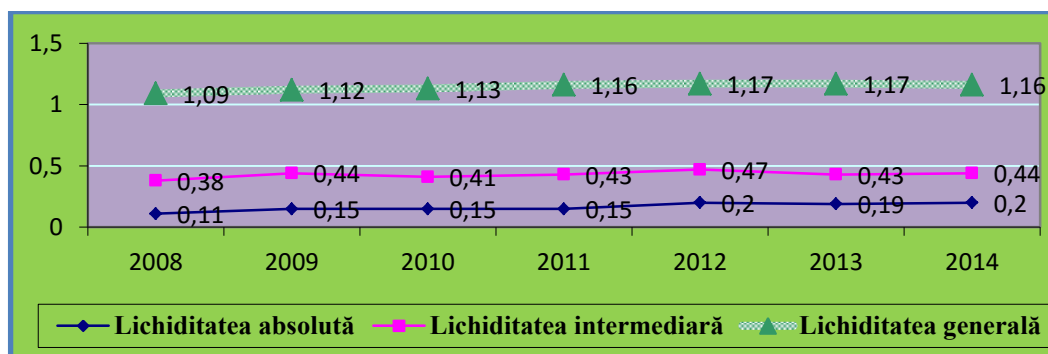

Fig. 5. Dinamica indicatorilor lichidității în sistemul cooperatist

Sursa: elaborat de autor în baza rapoartelor cooperației de consum

Estimând starea financiară a sistemului cooperației de consum, apreciem capacitatea de concurență a cooperației de consum, potențialul ei în parteneriatul de afaceri, gradul de asigurare cu resurse financiare necesare pentru funcționarea normală și utilizarea lor eficientă, relațiile financiare cu alte persoane fizice sau juridice, lichiditatea și stabilitatea sistemului.

Accentuăm faptul că sarcinile întreprinderii de a lucra rentabil sunt puse, deseori, în prim-plan, însă o activitate rentabilă poate fi realizată doar prin luarea în considerare a tuturor factorilor, ce influențează afacerea.

În acest context, subliniem că planificarea financiară are drept obiectiv alocarea eficientă a capitalurilor bănești ale întreprinderii pentru atingerea obiectivului propus în exercițiul financiar viitor. Ea cuprinde efectuarea de proiecții privitoare la vânzări, active și profit bazate pe alternative de producție și strategii de marketing și, în consecință, decizia în

privința acoperirii cheltuielilor solicitate de finanțarea previzionată.

Pe termen scurt, instrumentele de realizare a previziunii financiare pot fi prezentate prin bugetele întreprinderii. Acestea pot fi destinate nevoilor interne de orientare a activității întreprinderilor spre realizarea scopului propus în perioada bugetară. Elaborarea bugetelor favorizează implementarea unui sistem eficient de control prin compararea realizărilor cu previziunile și luarea măsurilor corective la momentul oportun. Astfel, se stabilesc resursele și responsabilitățile pe fiecare centru de activitate, bugetul reprezentând previziune cifrată a alocațiilor de resurse și de responsabilități pe centre de activități în vederea realizării cât mai eficiente a obiectivelor strategice ale întreprinderii.

În sistemul de gestiune al întreprinderii din cooperarea de consum planificarea financiară practic se concretizează în elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli și dimensionarea obiectivelor sub forma indicatorilor financiari pentru orice activitate generatoare de venituri și cheltuieli. Programul financiar al întreprinderii, un instrument al gestiunii financiare a întreprinderii, de planificare a profitului, precum și a fondurilor necesare, reflectă modul de formare, administrare și utilizare a mijloacelor financiare. În acest fel se asigură informațiile necesare fundamentării deciziilor legate de gestiunea economico-financiară a întreprinderii pe principiile eficienței maxime și a echilibrului financiar.

Deci, în baza datelor acumulate din surse interne și externe ale sistemului cooperării de consum din Republica Moldova am elaborat modelul econometric privind prognozarea indicatorilor ai activității economico-financiare. Modelul econometric include un set de ecuații divizat în ecuații comportamentale și ecuații ce reflectă identități. Baza informațională o constituie anii 2008 – 2014. Pentru estimarea ecuațiilor comportamentale a fost folosit pachetul econometric EViews.7. Toate variabilele utilizate în model sunt divizate în 4 grupe.

În total în ecuații sunt folosite 40 de variabile, dintre care 25 – exogene, 15 – endogene și 15 de variabile sunt determinate conform definițiilor. Numerele prezentate sub fiecare factor a relației econometrice prezintă statistica t calculată, care este comparată cu statistica t teoretică, ce poate fi găsită în tabelele respective în dependență de numărul de grade de libertate și nivel de semnificație. Numărul de grade de libertate se determină ca $n-k-1$, unde n – numărul de observații, k – numărul de factori exogeni. Statistica t ne vorbește despre semnificația factorului exogen respectiv pentru factorul endogen. R^2 - coeficient de determinație, care ne arată ce parte din variația factorului endogen este explicată de variația factorilor exogeni. Valorile lui $R^2 \in [0;1]$ și cu cât valoarea acestui coeficient este mai aproape de 1, cu atât se consideră că variația explicată de factorul aliat este mai mică și

respectiv este datorată factorilor exogeni. F- este statistica Fisher calculată, care caracterizează semnificația regresiei în întregime, DW- statistica Durbin-Watson calculată, care ne vorbește despre autocorelarea erorilor.

Variabile exogene au fost determinate în baza rapoartelor financiare ale sistemului cooperăției de consum din Republica Moldova și indicatorii macroeconomici. Variabile endogene din prima grupă sunt indicatorii financiari ai activității sistemului cooperăției de consum, care sunt prezentați prin coeficientul de rotație a activelor, rentabilitatea vânzărilor, rentabilitatea activelor, rentabilitatea economică și rentabilitatea financiară au fost determinați și prognozați în baza datelor statistice ale sistemului cooperăției de consum prognozați în baza dinamicii stabilite în anii precedenți aplicând metoda mediei aritmetice.

Toate componentele au fost calculate cu ajutorul relațiilor având în vedere factorii interni (venitul din vânzări, profitul brut, profitul pînă la impozitare, profit net, capital propriu, etc.) și factorii externi (cursul de schimb, rata inflației, produsul intern brut), după mărimile prognozate și estimate, care influențează acești indicatori.

Folosirea eficientă a activelor circulante reprezintă o cale de creștere a profitului și de eliberare a unor fonduri care pot fi replasate în vederea obținerii de noi câștiguri. Cu cât indicatorul dat este mai mare, cu atât activele circulante sunt utilizate mai eficient:

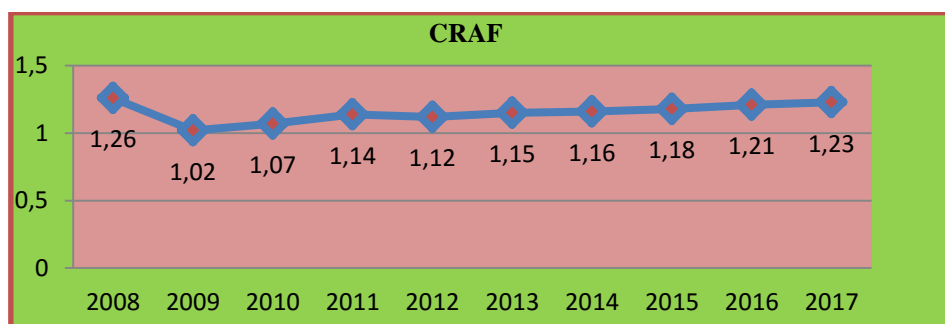

Fig. 6. Prognozarea coeficientului de rotație a activelor (CRAF) în sistemului cooperăției de consum

Sursa: elaborată de autor

Ulterior, a fost posibilă și prognozarea indicatorilor rentabilității activității sistemului cooperăției de consum care sunt reflectat în figura de mai jos:

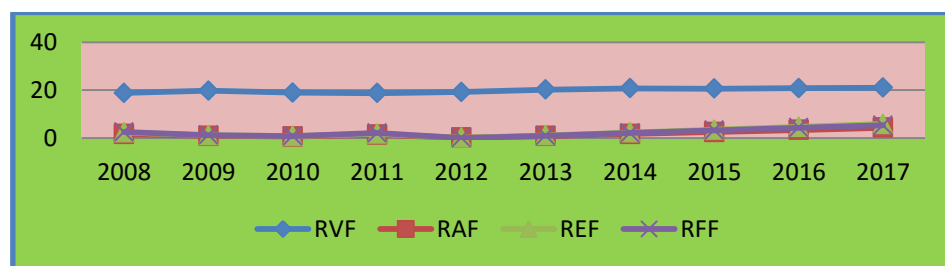

Fig. 7. Prognozarea indicatorilor rentabilității activității sistemului cooperăției de consum

Sursa: elaborată de autor

Modelul descris este utilizat pentru prognoza indicatorilor activității economico-financiare ai entităților sistemului cooperăției de consum pe termen scurt și mediu. În procesul de prognoză cu ajutorul modelului se apelează la valorile factorilor exogeni, cât și cei endogeni, deoarece baza informațională pentru regresii sunt doar 10 observații. În același timp specialiștii în domeniu pot folosi prognozele propuse de acest model, deoarece aici este bine structurată dependența dintre factori:

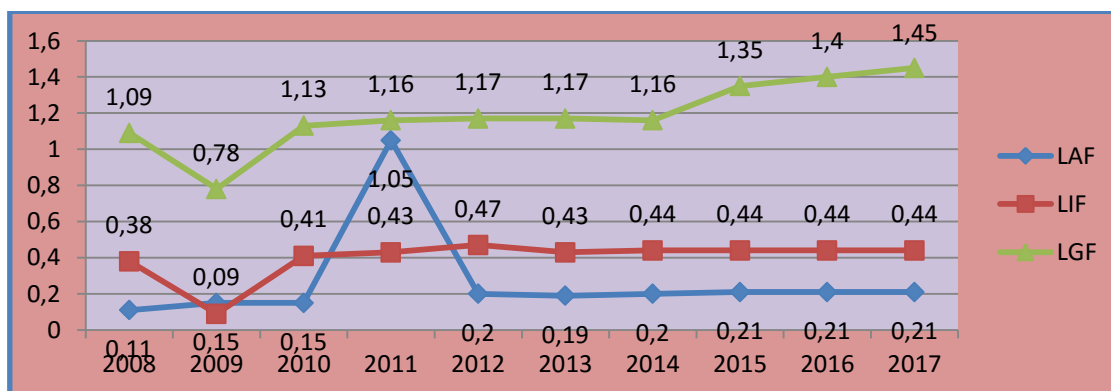

Fig. 8. Prognozarea indicatorilor lichidității sistemului cooperăției de consum
Sursa: Elaborat de autor

Totodată, stimularea investițiilor constituie unul din elementele de bază ale strategiei care asigură procesul de renovare și re tehnologizare și determină evoluția cooperăției de consum în continuare. Luând în considerație specificul dinamicii proiectului investițional și întrunirea dificultăților în aprecierea fiecărei etape a viabilității proiectului, propunem ca sistemul de evaluare a eficienței strategiilor investiționale să fie analizat în dinamică sub influența factorului timp la fiecare etapă de realizare a proiectului.

În momentul t_0 la elaborarea proiectului i , rentabilitatea proiectului investițional poate fi apreciată în baza formulei:

$$R_i /_{t=t_0} = \frac{\int_{t_4}^{t_8} \frac{CF_t^0(t)}{(1+k(t))^t} dt}{\int_{t_0}^{t_4} \frac{I_t^0(t)}{(1+(t))^t} dt} \quad (1)$$

Unde:

$CF_t^0(t)$ volumul încasărilor mijloacelor bănești prognozat în decursul perioadei t_4 – faza introducerii inovațiilor pe piață și pînă la momentul t_8 – uzura morală la momentul finalizării etapei exploatării produsul inovațional;

$I_t^o(t)$ - funcția investițiilor prognozată în perioada t_0 - momentul inițierii etapei de elaborare a proiectului inovațional și t_4 – etapa de finisare a realizării investițiilor; $k(t)$ – funcția modificării coeficientului de discountare în perioada analizată.

Astfel, algoritmul prezentat constituie baza sistemului de evaluare a eficienței strategiilor investiționale și poate fi implementat pentru evaluarea eficienței proiectelor investiționale în cadrul sistemului cooperăției de consum.

În altă ordine de idei, în cercetările efectuate, autorul propune argumentat implementarea în mediul economic autohton a bancilor cooperatiste care actualmente, în plan european, concureaza cu succes cu bancile comerciale de pe piețele financiare nu doar la nivel local, ci și la nivel regional sau național. Astfel, unele grupuri cooperatiste (Credit Auricle, Raiffeisen Bank, Rabobank Nederland, DZ Bank) s-au transformat în instituții financiare internaționale și se poziționează sus în topul instituțiilor bancare din întreaga lume. În anul 2007, grupurile de banci cooperatiste din Uniunea Europeană reprezentau 44 milioane de actionari/membri cooperatori, 126 milioane clienți, 674 000 de angajați și acopereau 20% din piața bancară.

Pentru dezvoltarea activității cooperăției de credit e necesară depunerea efortului în comun de întreprinderile și organizațiile cooperatiste performante pentru atingerea obiectivului. Astfel e necesară crearea mecanismelor economico-financiare, care vor contribui la dezvoltarea cooperativelor cu risc redus și în condiții de liberă asociere a entităților economice cooperatiste. Ca rezultat final va fi constituirea asociației de cooperative de credit. În cazul dat identificăm următorul algoritm:

- ✓ Crearea fondului de dezvoltare, care va permite asigurarea cu resurse suplimentare pentru activitatea întreprinderilor cooperatiste de credit, circulația de resurse între cooperative;

- ✓ Crearea fondului unic de standardizare și reglementare a relațiilor uniunilor de credit cu coasociații, prestarea serviciilor de leasing;

- ✓ Crearea fondului de rezervă pentru susținerea întreprinderilor și organizațiilor cooperatiste care au dificultăți cu solvabilitatea și protecția economiilor membrilor sistemului cooperatist.

Analizând cele menționate, considerăm rațională implementarea în practica economică a *Schemei alternative de finanțare a sistemului de cooperăție din zona rurală a RM prin intermediul sistemului de microfinanțare actual din țară*, expus de autor mai jos (figura 9).

Avantajele economice reciproce a integrării sistemului de microfinanțare în sistemul de cooperatie pot fi: asigurarea cooperativelor de productie și consum din cadrul sistemului MoldCOOP și a sectorului rural cu resurse financiare; accesul la produse financiare, cum sunt împrumuturile și depunerile de economii; accesul la produse specializate, cum sunt instruirii, seminare, consultații; contribuirea la creșterea stabilității financiare a cooperativelor de consum și a membrilor săi; aprovizionarea cu capital inițial a fermierilor privați și anteprenorilor agricoli și non-agricoli din zona rurală; contribuirea la rezolvarea problemelor infrastructurii satului și dezvoltării sectorului de servicii pe lângă cooperativele de productie și consum; etc.

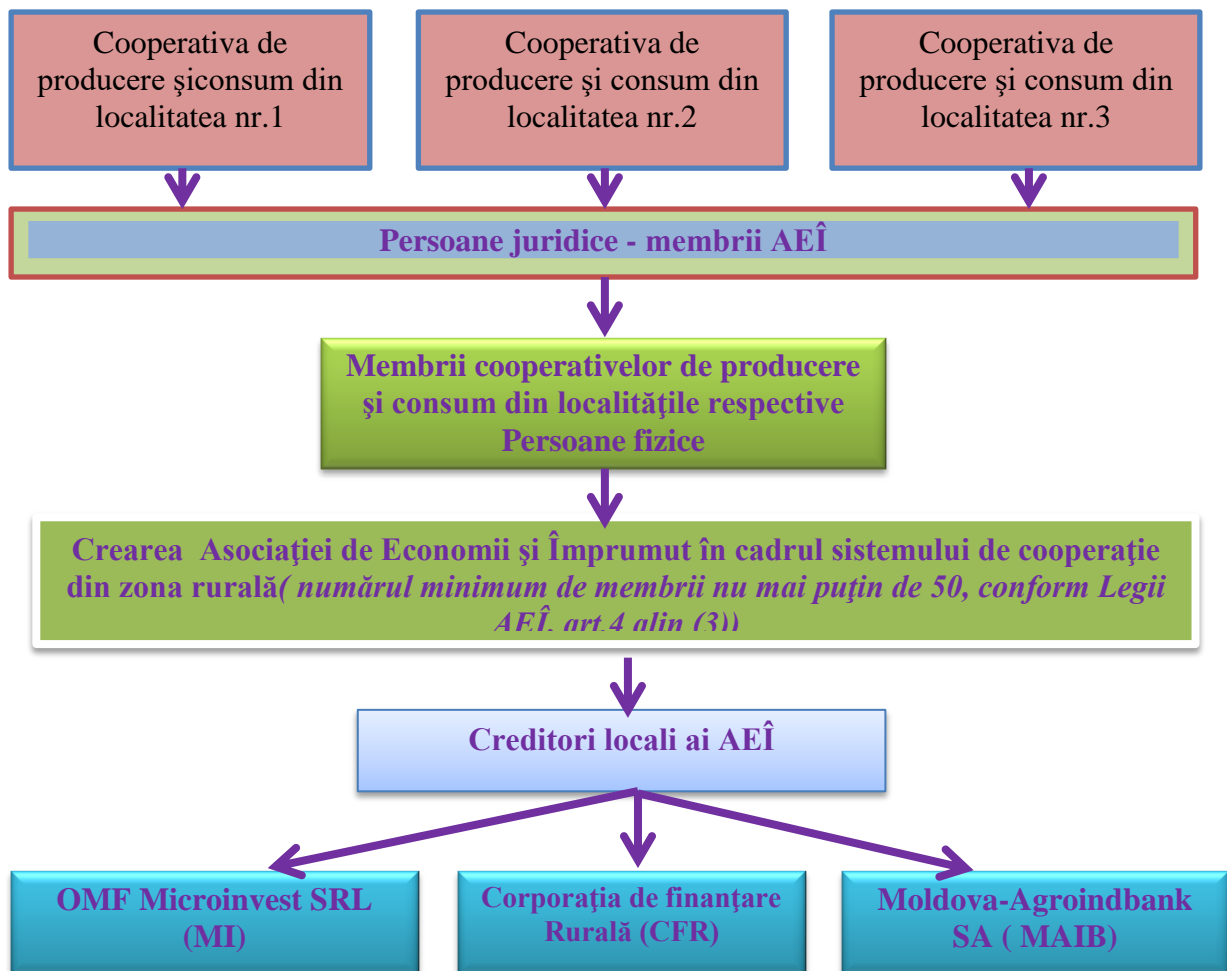

Fig. 9. Schema alternativă de finanțare a sistemului de cooperatie din zona rurală a RM prin intermediul sistemului de microfinanțare actual din țară

Sursa: elaborat de autor

Avantajele economice reciproce a integrării sistemului de microfinanțare în sistemul de cooperatie pot fi: asigurarea cooperativelor de productie și consum din cadrul sistemului MoldCOOP și a sectorului rural cu resurse financiare; accesul la produse financiare, cum sunt

împrumuturile și depunerile de economii; accesul la produse specializate, cum sunt instruirii, seminare, consultații; contribuirea la creșterea stabilității financiare a cooperativelor de consum și a membrilor săi; aprovizionarea cu capital inițial a fermierilor privați și anteprenorilor agricoli și non-agricoli din zona rurală; contribuirea la rezolvarea problemelor infrastructurii satului și dezvoltării sectorului de servicii pe lângă cooperativele de procurare și consum; etc.

Ca direcții principale de funcționare a cooperativelor de credit în cadrul sistemului cooperăției de consum ar fi binevenite: asigurarea cooperăției de consum de credit cu baza normativă legală, în cazul dat e nevoie de implementat și aprobat un șir de acte normative, care vor asigura dezvoltarea domeniului respectiv al cooperăției de consum; crearea sistemului de mecanisme financiar-economice a dezvoltării sistemului cooperatist; crearea bazei organizaționale pentru dezvoltarea cooperăției de credit; abordarea și asigurarea științifico-metodică și educațională a cooperăției de credit, legături cu mass-media și propagarea ideilor și obiectivelor cooperăției de credit.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Efectuarea cercetărilor teoretico-metodologice și aplicative asupra perfecționarea mecanismului financiar în întreprinderile din sistemul cooperăției de consum din Republica Moldova permite formularea următoarelor *concluzii*:

1. Conform analizei opiniilor diferitor savanți în domeniu, putem confirma că mecanismul financiar este determinat de natura economică a relațiilor de producție, nivelul de dezvoltare a factorilor de producție, instrumentele economice, financiare și bancare, condițiile în care se desfășoară procesul reproducției sociale și necesită o nouă redefinire. Astfel, în opinia autorului, mecanismului financiar reprezintă un sistem complex și dinamic de gestionare, organizare și utilizare eficientă a resurselor materiale, de muncă și monetare, constituie sistemul de gestiune al finanțelor agentului economic, contribuie pentru organizarea relațiilor financiare reciproce și fondurilor bănești cu scopul influenței eficiente asupra rezultatelor financiare ale producerii.

2. Mecanismul financiar întrunește totalitatea de procese de reglare a activității financiare și constituie un sistem complex care include următoarele elemente principale: principiile de gestiune a întreprinderii, modul de organizare; formele legăturilor dintre subdiviziunile întreprinderii; relațiile de piață și planul în baza căruia se estimează alocarea de resurse de echilibrare a balanțelor materiale; instrumentele economice, financiare și metodele de administrare; mecanismele speciale pentru intensificarea sau slăbirea anumitor procese;

sistemul informațional, procedeele privind adoptarea deciziilor, controlul, analiza, evaluarea rezultatelor, corectarea evoluției potrivit noilor condiții; modalitățile adaptării mecanismului economic și financiar la noile condiții interne și externe.

3. Considerăm că caracterul definitiv al cooperăției de consum rezidă în capacitatea de a efectua un anumit lucru în comun datorită faptului că pentru un individ este mai avantajos a acționa în acest mod decât folosind numai mijloace proprii. Cooperativele sunt asociații economice private, dar nu de capitaluri, ci de persoane, cu drepturi și datorii egale, indiferent de aportul lor social, unite pe baza liberului consimțământ și a inițiativei particulare, în vederea satisfacerii anumitor nevoi (de producție, de valorificare a produselor muncii, de credit, de consum etc.) în condiții mult mai bune decât ar putea o face în mod izolat.

4. Orice întreprindere poate să-și controleze performanțele financiare viitoare cu ajutorul gestiunii prin bugete. Bugetele reprezintă expresia financiară a obiectivelor și a strategiilor generale de dezvoltare a întreprinderii pentru un an. Crearea unui proces bugetar eficient reprezintă cheia unei activități economice profitabile. Fără un sistem bugetar complet coordonat, managementul are doar o imagine vagă despre evoluția situației financiare a companiei. Un sistem bugetar eficient poate oferi informații privind necesitățile lunare de mijloace bănești, de materii prime, perioadele de vârf ale cererii de forță de muncă și programarea în timp a cheltuielilor de capital. La sfârșitul unui exercițiu contabil, bugetele contribuie la determinarea punctelor forte și slabe ale companiei, prin compararea rezultatelor efective ale activității de exploatare cu sumele prevăzute în bugete.

5. Ca rezultat pozitiv al activității oricărei întreprinderi poate fi considerat obținerea de profit la sfârșitul perioadei de gestiune. Rolul acestuia este privit cel puțin în două sensuri deoarece pe de o parte el depinde în mare măsură de calitatea muncii depuse, formează o cointeresare economică privind folosirea resurselor economice în modul cel mai efectiv iar pe de altă parte reprezintă izvorul principal al formării bugetului de stat. Autorul a constatat că schimbarea mărimii profitului la întreprinderile din sistemul cooperatist are loc la influența diferitor factori atât interni cât și externi. Indiferent dacă se realizează ca urmare a deciziei de diagnosticare a situației întreprinderii la un moment dat sau ca acțiune internă permanentă la nivel de întreprindere, activitatea practică de analiză economico-financiară presupune parcurgerea unor etape, adaptate la condițiile concrete ale firmei și la cerințele managementului.

Soluționarea problemei științifice importante care constă în perfecționarea mecanismului financiar în întreprinderile din sistemul cooperăției de consum bazat pe

*aplicarea modelului algoritmic de analiză a strategiilor investiționale, bugetare și dezvoltarea cooperativelor de credit ca posibilitate de optimizarea a mecanismului financiar a condus la identificarea următoarelor **recomandări**:*

1. Intensificarea mediului concurențial la etapa actuală impune adaptarea unităților economice la condițiile existente. Din această cauză întreprinderile trebuie să treacă de la metodele intuitive și empirice de conducere la metodele perfecționate de gestiune, adică implicarea metodelor și tehnicilor analizei financiare. În acest sens se presupune utilizarea unui sistem de indicatori, care au calitatea de purtători ai informației, cu ajutorul cărora se asigură caracteristica complexă, cantitativă și calitativă a fenomenelor studiate.

2. Considerăm că în cadrul întreprinderilor cooperației de consum o procedură bugetară poate fi etapizată astfel: stabilirea obiectivelor întreprinderii pentru anul următor de către direcția generală și transmiterea acestora și a informațiilor privind mediul de afaceri către responsabilii centrelor de gestiune; elaborarea unor bugete provizorii de către fiecare responsabil al centrelor delimitate în cadrul întreprinderii și alegerea unei variante; verificarea coerenței bugetare: în această fază, bugetele provizorii elaborate pentru fiecare centru de responsabilitate sunt regrupate la nivelul conducerii generale pentru testarea coerenței dintre diferitele componente ale ansamblului bugetar; responsabilii centrelor de gestiune și comitetul bugetar dezbate obiectivele și mijloacele alocate pentru realizarea acestora, realizându-se o adevărată „negociere” a obiectivelor și mijloacelor aferente fiecărui buget.

3. Ca instrument de previziune în cadrul sistemului cooperației de consum, bugetul de venituri și cheltuieli are un rol deosebit în activitatea întreprinderilor, deoarece asigură determinarea optimă a nivelului veniturilor, cheltuielilor și rezultatelor unității, stabilește modul de asigurare a resurselor proprii pentru finanțarea activității economice, asigură echilibrul financiar al unității prin dimensionarea veniturilor și cheltuielilor, a resurselor și utilizărilor numai în funcție de producția, serviciile și lucrările previzionate pe întregul an și pe perioade mai scurte, asigură în permanență un echilibru între fluxurile bănești de intrare și de ieșire din întreprindere, între necesitățile de resurse și posibilitățile de acoperire, furnizează informații necesare fundamentării deciziilor privind gestiunea patrimoniului întreprinderii.

4. Elaborarea modelului econometric privind previziunea performanțelor activității entităților cooperației de consum, ținând cont de factorii interni și externi, ceea ce va permite asigurarea stabilității economice a cooperației de consum, corelarea obiectivelor, priorităților de dezvoltare a cooperației de consum cu strategiile și programele naționale de dezvoltare social-economică a țării, prioritățile integrării europene, direcționarea dezvoltării sistemului cooperatist spre creșterea bunăstării populației deservite, modernizarea continuă

și consecvență a ramurilor economiei cooperatiste, re tehnologizarea sectorului economic, reengineeringul organizatoric și managerial, implementarea tehnologiilor inovaționale în domeniu.

5. Pentru perfecționarea mecanismului de finanțare și dezvoltarea cooperăției de consum din Republica Moldova după opinia noastră ar fi binevenită crearea cooperativei de credit la nivelul uniunilor raionale cu atribuțiile și funcțiile cooperativelor de credit din UE sub formă de asociația de economii și împrumut. Totodată, dezvoltarea cooperăției de credit va fi binevenită pentru susținerea membrilor cooperatori și populația, dezvoltarea creditării ipotecare și a sistemului de economii pentru construcții, dezvoltarea cooperăției de credit în sectorul rural, susținerea producătorilor agricoli, efectuarea operațiunilor de factoring.

6. Pentru funcționarea efectivă a asociației respective conchidem că este necesar de a introduce unele modificări în Legea cooperăției de consum și de aprobat un șir de acte normative, care vor asigura dezvoltarea domeniului respectiv al cooperăției de consum. Asociațiile de economii și împrumut trebuie să fie stimulate pentru unire, care trebuie să fie exprimată prin acces la utilizarea serviciilor de consalting și informaționale, acces la date privind fondul de dezvoltare, fondul de rezervă, etc.

7. Pentru dezvoltarea activității cooperăției de credit este necesară depunerea efortului în comun de întreprinderile și organizațiile cooperatiste performante pentru atingerea obiectivului prin realizarea unor activități: crearea fondului de dezvoltare, care va permite asigurarea cu resurse suplimentare pentru activitatea întreprinderilor cooperatiste de credit, circulația de resurse între cooperative; crearea fondului unic de standardizare și reglementare a relațiilor uniunilor de credit cu coasociații, prestarea serviciilor de leasing; crearea fondului de rezervă pentru susținerea întreprinderilor și organizațiilor cooperatiste care au dificultăți cu solvabilitatea și protecția economiilor membrilor sistemului cooperatist.

Perfecționarea mecanismului financiar în întreprinderile din sistemul cooperăției de consum din Republica Moldova, cu certitudine, va contribui la revitalizarea stării generale a sistemului nominalizat, care în ultimă instanță va conduce la creșterea economică în țară.

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI:

Articole în reviste științifice de profil:

1. Ganea V., Sanduța T. Implicații metodologice referitor la mecanismul planificării financiare în cadrul întreprinderilor cooperăției de consum din RM. Revista „Economie și Sociologie”, Chișinău 2011 nr.3 p. 66 – 72, ISSN-1857-4130
2. Ganea V., Sanduța T. Unele viziuni asupra principiilor metodice de planificare macroeconomică și reglementare a veniturilor și cheltuielilor financiare în condițiile crizei sistemului financiar național. Revista „Economie și Sociologie”, Chișinău 2011 nr.3 p. 41 – 47, ISSN-1857-4130
3. Sanduța T. Conotații privind controlul performanțelor întreprinderilor cooperăției de consum autohtone la etapa actuală. Analele științifice ale UCCM (ediție specială consacrată Anului 2012, declarat de către ONU, Anul Internațional al Cooperativelor), Volumul al XI-lea, partea a doua, Chișinău, 2013 p. 79 – 85, ISSN-1857-1239

Materiale ale comunicărilor științifice:

4. Sanduța T., Dodu C. Aspecte privind monitorizarea întreprinderilor supuse pericolului de faliment. Lucrările conferinței științifice internaționale "Tehnologii moderne. Calitate. Restructurare", Vol.5. Chișinău, UTM, 2001 pag. 282-286, ISBN 9975-9638-5-4
5. Sanduța T. Dificultăți privind procesul de modelare a mecanismului de funcționare a întreprinderii. România – exigențe în procesul dezvoltării, din perspectiva integrării în anul 2007. Conferința științifică internațională., vol. II // Sibiu, 2004, pag. 66 – 70, ISBN 973-651-992-9
6. Sanduța T. Aspecte privind procesul de evaluare și gestionare financiară la întreprinderile cooperăției de consum. Racordarea sistemului financiar la exigențele integrării europene. Conf. int. Chișinău, ASEM, 2004. p. 170 – 172, ISBN 9975-75-231-4
7. Sanduța T. Problemele evaluării și gestionării financiare a întreprinderilor cooperatiste din RM. Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine. Vol. XXII. Iași, 2013, p 136-143, ISBN 978-606-687-042-9
8. Фуйор Е., Сандуца Т. Некоторые аспекты деятельности предприятий потребкооперации Молдовы. Економічна теорія: сучасна парадигма та її еволюція на порозі ХХІ століття. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2000. p 14 – 15, ISBN 966-7376-21-4
9. Фуйор Е., Сандуца Т. Проблемы управления финансовыми ресурсами предприятий потребкооперации в условиях рынка. Место и роль кооперативного движения в свете новых социально-экономических тенденций, Международная научная конференция, Караганда, 2001.р. 62 -63, ISBN 9965-508-67.4
10. Сандуца Т. Вопросы анализа финансовой деятельности предприятий потребительской кооперации. Узбекистон Республикаси олий ва урта махсус таълим вазирлиги. Самарканд кооператив институти. Илмий амалий анжуман материаллари. Самарканд, 2003. p. 173 – 174
11. Сандуца Т. Преимущества факторинга для предприятий потребительской кооперации. Кооперация России: приоритеты развития Международная научная конференция. Москва, 2009 p. 406 – 407, ISBN 978-5-947771-109-75
12. Сандуца Т. Преимущества бюджетного планирования деятельности для предприятий потребкооперации Молдовы. Экономический рост Республики

Беларусь: глобализация, инновационность, устойчивость. Международная научно-практическая конференция. Минск 2010.

13. Сандуца Т. Финансовая устойчивость как инструмент обеспечения экономической безопасности деятельности предприятий потребкооперации Молдовы. Проблемы обеспечения экономической безопасности. Международная научная конференция. Энгельс, 2010. ISBN 978-5-8031-0063-8
14. Сандуца Т. Финансовое планирование как механизм обеспечения устойчивого развития кооперативных предприятий Молдовы. Международная научно-практическая конференция «Современное состояние и тенденции развития финансово-кредитных систем в условиях глобализации экономики», Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации, Гомель, 2012.
15. Fuior E., Sanduța T. Diagnosticul financiar al întreprinderii. Realizări și tendințe în implementarea mecanismelor economiei concurențiale. Materiale și sinteze la simpozionul științific internațional. UCCM, Chișinău, 2000. p. 129 – 131, ISBN 9975-905-78-1
16. Sanduța T. Echilibrul financiar al întreprinderilor cooperatiste: situația curentă, probleme, soluții. Totalurile activității științifice a corpului profesoral-didactic pe anii 2003-2004. Partea II Chișinău, 2004, p. 305-308
17. Sanduța T. Direcții de perfecționare a strategiilor de dezvoltare a întreprinderii. Conferința a XVII-a științifică de totalizare a activității de cercetare-dezvoltare a corpului profesoral efectuate în anul 2008, cu genericul „Problemele activității cooperatiei de consum în condițiile crizei financiare mondiale”, Chișinău, 2009, ISBN 978-9975-4095-0-6

ADNOTARE

la teza pentru obținerea gradului științific de doctor în științe economice ”Perfecționarea mecanismului financiar în întreprinderile din sistemul cooperăției de consum din Republica Moldova”, SANDUȚA Tatiana, Chișinău, 2016, specialitatea: 522.01. Finanțe

Structura tezei de doctorat: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 169 de titluri, figuri, tabele, formule și anexe, 126 de pagini text de bază. Cercetările efectuate sunt redate în peste 20 publicații științifice.

Cuvinte-cheie: mecanism financiar, evaluare financiară, cooperăția de consum, mecanism de gestiune, bugetare, sistem de control financiar, cooperăția de credit.

Domeniul de studiu: mecanismul financiar la nivelul sistemului cooperăției de consum.

Scopul lucrării constă în dezvoltarea fundamentelor teoretico-metodologice și aplicative a mecanismului financiar, utilitatea lui pentru întreprinderile din sistemul cooperăției de consum prin optimizarea situației economico-financiare a entităților respective din Republica Moldova.

Obiectivele tezei: stabilirea metodelor de analiză, instrumentelor și pîrghiilor mecanismului financiar utilizate pentru organizarea activității profitabile și gestiunea întreprinderilor; identificarea factorilor, obstacolelor și perspectivelor de extindere a activității economico-financiare a unităților din sistemul cooperăției de consum prin utilizarea diagnosticului financiar; evaluarea oportunităților de aplicare a bugetării activității entităților cooperăției de consum ca instrument al mecanismului financiar; formularea direcțiilor de perfecționare și căilor de sporire a eficienței mecanismului financiar din sistemul cooperăției de consum, etc.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării cuprinde următoarele elemente: stabilirea dependenței dintre eficiența utilizării metodelor financiare ca parte componentă a mecanismului financiar și rezultatele financiare înregistrate de întreprinderea cooperatistă; argumentarea aplicării mecanismului bugetării în cadrul sistemului cooperatist prin intermediul bugetelor și strategiilor de planificare; elaborarea și implementarea modelului econometric privind prognozarea rezultatelor activității economico-financiare la nivelul sistemului cooperăției de consum sub influența factorilor exogeni determinați la nivelul micro și macroeconomic; elucidarea și argumentarea modelului algoritmic de analiză a strategiilor investiționale ce poate fi implementat în cadrul sistemului cooperăției de consum, etc.

Problema științifică importantă soluționată în teză, constă în perfecționarea mecanismului financiar în întreprinderile din sistemul cooperăției de consum bazat pe aplicarea modelului algoritmic de analiză a strategiilor investiționale, bugetare și dezvoltarea cooperativelor de credit ca posibilitate de optimizare a mecanismului financiar.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei rezidă în identificarea posibilităților optime de perfecționare a mecanismului financiar în cadrul întreprinderilor din sistemul cooperăției de consum la etapa actuală; implementarea metodelor de planificare strategică și bugetarea activității în cadrul entităților cooperăției de consum; utilizarea modelului econometric pentru evaluarea eficienței și prognozării activității entităților în cadrul sistemului cooperăției de consum; aplicarea sistemului de control bugetar la toate nivelurile sistemului cooperatist, în toate domeniile de activitate, pe toate segmentele apariției costurilor și cheltuielilor, etc.

Implementarea rezultatelor. Rezultatele cercetărilor efectuate, concluziile și recomandările specificate în lucrare au fost recepționate și implementate de către Uniunea Raională a Cooperativelor de Consum Urecoop din or. Strășeni, Cooperativa de Consum din Peresecina, SC ORTRALEX VM SRL și SC PARTENER COM SERVICE SRL, etc. precum și în activitatea științifico-didactică din cadrul Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova, fiind confirmate prin acte de implementare.

ANNOTATION

**to the thesis for obtain the scientific degree of doctor in economic sciences
„Improving the financial mechanism in the cooperatives and consumer enterprises from
Moldova" SANDUȚA Tatiana, Chisinau, 2016, specialty 522.01. Finance**

Thesis structure: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 169 titles, figures, tables, formulas and annexes, 126 pages of the main text. Conducted research are reflected in more than 20 scientific publications.

Keywords: financial mechanism, financial evaluation, consumer cooperation, facility management, budgeting, financial control system, credit cooperatives.

Field of study: The Financial Mechanism at the system level of the consumer cooperatives.

The purpose consists of developing theoretical and methodological foundation and applicative of financial mechanism, its usefulness for enterprises in the system of consumer cooperatives by optimizing the economic and financial situation from Republic of Moldova of those entities.

Thesis objectives: of the instruments and levers of the financial mechanism, used to organize the profitable activities and the management of companies; identifying factors, obstacles and prospects for expansion of economic and financial activity of the units in the system of consumer cooperatives through the use of financial diagnosis; evaluating opportunities for the application of budgeting activities of the consumer cooperatives entities, as a tool of the financial mechanism; formulating directions of improvement and ways to increase the effectiveness of the financial mechanism from the system of consumer cooperatives, etc.

Scientific novelty and originality of the work include: establishing methods of financial efficiency of use as part of the financial mechanism and financial results registered by the cooperative enterprises; argumentation application of the budgeting mechanism within the cooperatives, through budgets and planning strategies; development and implementation of the econometric model concerning forecasting results of the economic and financial activity, at the level of consumption cooperation system under the influence of exogenous factors determined at the micro and macroeconomic level; elucidation and argumentation of the model of algorithmic analysis of the investment strategies that can be implemented within the system of consumer cooperatives, etc.

The important scientific resolved problem in the thesis, consists in improving the financial mechanism in enterprises of consumer cooperatives system based on the application of algorithmic model of the analysis of investment strategies, budgetary and development of credit cooperatives as a possibility of optimizing the financial mechanism.

The theoretic and practical signification of the thesis resides in identification of optimal opportunities of financial mechanism perfecting within companies in consumer cooperatives system at the actual stage; implementation of methods of strategic planning and budgeting activities within entities of the consumer cooperatives; the use of econometric model for evaluating the effectiveness and forecasting the activity of entities within the system of consumer cooperatives; application of the system of budgetary control at all levels of the cooperative system in all fields of the activity, across all segments appearance of costs and expenses, etc.

The implementation of the scientific results. The results of research, conclusions and recommendations specified in the paper were received and implemented by The District Union of Consumer Cooperatives Urecoop from the town. Strasenii, Consumer Cooperative from Peresečina, SC ORTRALEX VM SRL and SC PARTENER COM SERVICE SRL, etc., as well as in the teaching activities at the Cooperative Commercial University of Moldova being confirmed by implementing acts.

АННОТАЦИЯ

к докторской диссертации на тему: «Усовершенствование финансового механизма на предприятиях системы потребительской кооперации Республики Молдова», Сандуца Татьяна, Кишинэу, 2016 г., специальность: 522.01. Финансы

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 169 наименований источников, рисунки, таблицы, формулы и приложения, 126 страниц основного текста. Проведенные исследования отражены в более чем 20-ти научных публикациях.

Ключевые понятия: финансовый механизм, финансовая оценка, потребительская кооперация, управленческий механизм, формирование бюджета, система финансового контроля, кредитная кооперация.

Область исследования: финансовый механизм на уровне системы потребительской кооперации.

Целью данного исследования является развитие теоретико-методологических и прикладных основ финансового механизма, его целесообразность для предприятий системы потребительской кооперации путем оптимизации финансово-хозяйственной деятельности соответствующих хозяйствующих субъектов в Республике Молдова.

Задачи диссертационной работы: исследование и определение методов анализа, инструментов и рычагов финансовых механизмов, применяющихся для организации эффективной деятельности и управления предприятием; выявление факторов, препятствий и перспектив расширения финансово-хозяйственной деятельности хозяйствующих субъектов потребительской кооперации посредством финансовой диагностики; оценка возможностей применения бюджетирования деятельности хозяйствующих субъектов потребительской кооперации в качестве инструмента финансового механизма; формулирование направлений повышения эффективности финансовых механизмов в системе потребкооперации и др.

Научная новизна и оригинальность диссертации определяются следующими элементами: выявление зависимости между эффективностью применения финансовых методов как составляющей части финансовых механизмов и финансовых результатов; обоснование применения механизма бюджетирования в системе потребкооперации посредством бюджетов и стратегий планирования; разработка и внедрение эконометрической модели прогнозирования результатов финансово-хозяйственной деятельности хозяйствующих субъектов, на микро и макроэкономическом уровне под влиянием внешних факторов, и др.

Разрешенная важная научная задача в диссертационной работе, заключается в усовершенствовании финансовых механизмов, действующих на предприятиях системы потребительской кооперации, на основе применения алгоритмической модели анализа инвестиционных стратегий, формирования бюджета и развития кредитных кооперативов, как одной из возможностей оптимизации финансового механизма.

Теоретическая значимость и практическая ценность диссертации заключаются в выявлении оптимальных возможностей усовершенствования финансовых механизмов, действующих на предприятиях системы потребительской кооперации на современном этапе; применении методов стратегического планирования и формирования бюджета деятельности хозяйствующих субъектов потребительской кооперации; использовании эконометрической модели оценки и прогнозирования результатов финансово-хозяйственной деятельности хозяйствующих субъектов потребительской кооперации; использовании системы бюджетного контроля на всех уровнях системы потребкооперации, во всех отраслях деятельности, на всех сегментах возникновения стоимости и расходов.

Внедрение результатов исследования. Результаты проведенных исследований, выводы и рекомендации, заявленные в диссертационной работе, были переданы и внедрены в деятельность Районного Союза Потребительских кооперативов Urecoor г. Стрэшень, потребительского кооператива с. Пересечина, SC ORTRALEX VM SRL и SC PARTENER COM SERVICES RL и др., а также в преподавательской деятельности Кооперативно-Торгового Университета Молдовы, что подтверждается документами о внедрении.

SANDUȚA Tatiana

**PERFEȚIONAREA MECANISMULUI FINANCIAR
ÎN ÎNTREPRINDERILE DIN SISTEMUL COOPERĂȚIEI
DE CONSUM DIN REPUBLICA MOLDOVA**

522.01. Finanțe

Autoreferatul tezei de doctor în științe economice